

**NEJTAN
HIL**

**VODEN
DUH**

Preveo
Marko Mladenović

Laguna

Naslov originala

Nathan Hill

THE NIX

Copyright © 2016 by Nathan Hill

By arrangement with the autor.

All rights reserved.

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Dženi

Bio u Savatiju jedan kralj koji se obrati jednom čoveku i zatraži od njega da okupi sve žitelje grada slepe od rođenja. Kada čovek tako i učini, kralj zatraži od njega da slepcima pokaže slona. Ovaj nekim slepcima pokaza slonovu glavu, nekima uvo, nekima kljovu, surlu, trup, nogu, zadnjicu, rep ili čuperak na kraju repa. I svakome reče: „Ovo je slon.“

Pa izvesti kralja šta je učinio, a kralj ode do slepaca i upita ih: „Recite mi, slepci, kakav je slon?“

Oni kojima pokazaše slonovu glavu odgovoriše: „Slon vam je, vaše veličanstvo, isti kao krčag za vodu.“ Oni kojima pokazaše uvo odgovoriše: „Slon je isti kao sito.“ Oni kojima pokazaše kljovu odgovoriše: „Slon je isti kao raonik.“ Oni kojima pokazaše surlu odgovoriše: „Slon je isti kao drška pluga.“ Oni kojima pokazaše trup odgovoriše: „Slon je isti kao ostava.“ I svi ostali isto tako opisaše slona na osnovu onog dela što su im ga pokazali.

Zatim, govoreći: „Slon je ovakav, slon nije takav! Slon nije ovakav, slon je takav!“, oni stadoše da se tuku pesnicama.

A kralj je uživao.

– Nadahnuti Budini govori

SADRŽAJ

PROLOG	13
PRVI DEO	Pakerov ataker 15
DRUGI DEO	Duhovi iz otadžbine 93
TREĆI DEO	Neprijatelj, prepreka, zagonetka, zamka 201
ČETVRTI DEO	Kućni duh 263
PETI DEO	Po telo za svakog od nas 337
ŠESTI DEO	Invazivna vrsta 407
SEDMI DEO	Serkl 459
OSMI DEO	Pretres i zaplena 551
DEVETI DEO	Revolucija 607
DESETI DEO	Smanjenje stepena zaduženosti 675
IZJAVE ZAHVALNOSTI	739

VODENDUH

PROLOG

Kasno leto 1988.

DA JE ZNAO DA MU majka odlazi, Samjuel bi možda više obratio pažnju. Možda bi je pažljivije slušao, pomnije gledao, zapisao neke ključne trenutke. Možda bi drugačije govorio, drugačije se ponašao, bio drugačija osoba.

Možda bi bio dete zbog koga vredi ostati.

Ali Samjuel nije znao da mu majka odlazi. Nije znao da ona odlazi već više meseci – krišom i deo po deo. Jednu po jednu odnosila je stvari iz kuće. Jednu jedinu haljinu iz ormara. Zatim samo jednu fotografiju iz albuma. Jednu viljušku iz fioke za pribor za jelo. Pokrivač ispod kreveta. Svake sedmice uzimala je nešto novo. Džemper. Cipele. Božićni ukras. Knjigu. Njeno prisustvo u kući polako se smanjivalo.

Radila je to već nepunih godinu dana kada su Samjuel i njegov otac počeli da uočavaju svojevrsnu nestalnost, kada je počeo da ih obuzima zbunjujući, potresan i katkada čak zlokoban osećaj praznjenja. To se događalo s vremena na vreme. Pogledali bi policu i zapitali se: *Zar nemamo više knjiga?* Prošli bi pored ormara za posuđe i bili uvereni da nešto nedostaje. Ali šta? Nisu to umeli da odrede – taj utisak da se pojedinosti života preinačuju. Nisu uviđali da jela iz krčka više ne jedu zato što krčko više

nije u kući. Ako je polica bila naizgled prazna, bilo je to otud što je ona s nje odstranila poeziju. Ako je ormar za posuđe izgledao pomalo pust, bilo je to zato što su iz zbirke bili maznuti dva tanjira, dve činije i jedan čajnik.

Neko ih je veoma sporo pljačkao.

„Zar na onom zidu nije bilo više fotografija?“, upitao je Samjuelov otac, stojeći u podnožju stepenica i škiljeći. „Zar nam tamo nije stajala ona slika s Velikog kanjona?“

„Ne“, rekla je Samjuelova majka. „Tu sliku smo sklonili.“

„Stvarno? Ne sećam se toga.“

„Ti si tako odlučio.“

„Stvarno?“, rekao je on, zbunjen. Mislio je da silazi s pameti.

Godinama posle toga, na času biologije u srednjoj školi, Samjuel je čuo priču o izvesnoj vrsti afričke kornjače koja preplivava okean da bi izlegla jaja u Južnoj Americi. Naučnici nisu nalazili razloga za to golemo putovanje. Zašto kornjače to rade? Glavna teorija bila je da su to počele da rade eonima ranije, kada su Južna Amerika i Afrika još bile spojene. Tada je kontinente razdvajala možda samo reka, a kornjače su legle jaja na njenoj suprotnoj obali. A onda su kontinenti počeli da se udaljavaju, i reka se širila dva-tri centimetra godišnje, što kornjače sigurno nisu mogle da primete. Zato su i dalje išle na isto mesto, na suprotnu obalu reke, tako da je svako pokolenje plivalo malčice dalje od prethodnog, da bi se sto miliona godina nakon toga reka pretvorila u okean, a kornjače to ipak nikada nisu primetile.

Tako je, zaključio je Samjuel, i njemu otišla majka. Tako se odselila – neprimetno, postepeno, malo-pomalo. Skresavala je svoj život dok joj nije preostalo da ukloni jedino samu sebe.

Onog dana kada je nestala, kuću je napustila s jednim jedinim koferom.

| PRVI DEO |

PAKEROV ATAKER

Kasno leto 2011.

1.

NASLOV SE POJAVLJUJE jednog popodneva na nekoliko informativnih sajtova gotovo u isti mah: NAPADNUT GUVERNER PAKER!

Posle nekoliko trenutaka za to saznaje i televizija, pa uleće u program s najavom najnovijih vesti dok voditelj ozbiljno gleda u kameru i govori: „Dopisnici iz Čikaga javljaju nam da je napadnut guverner Šeldon Paker.“ Izvesno vreme zna se samo to, da je on napadnut. I nekoliko vrtoglavih minuta svi imaju ista dva pitanja: Je li mrtav? I: Postoji li snimak?

Prve vesti stižu od novinara na licu mesta, koji se javljaju u redakciju mobilnim telefonom i koje prenose uživo. Oni kažu da je Paker bio u hotelu *Hilton Čikago*, gde je upriličio večeru i govor. Posle toga išao je s pratnjom kroz Grant park, srdačno pozdravljao, ljubio malu decu i izvodio sve manevre svojstvene populističkoj kampanji, kada je neko lice, ili nekoliko lica iz gomile, iznenada krenulo u napad.

„Kako to misliš *napad*?“, pita voditelj. On sedi u studiju blistavih crnih podova i s rasvetom u crveno-belo-plavoj. Lice mu je glatko kao fondan za tortu. Iza njega sede ljudi za pisaćim stolovima, naoko u poslu. On pita: „Možeš li da opišeš napad?“

„Trenutno znam samo“, kaže novinarka, „da su ga nečim gađali.“

„Čime?“

„To je još nejasno.“

„Da li je guverner pogođen tim nečim? Da li je povređen?“

„Mislim da je pogođen.“

„Jesi li videla napadače? Da li ih je bilo mnogo? Tih koji su gađali?“

„Bila je velika zbrka. I galama.“

„To čime su ga gađali, da li je bilo veliko ili malo?“

„Rekla bih dovoljno malo da može da se baci.“

„Da li je to čime su ga gađali bilo veće od lopte za bejzbol?“

„Ne, manje.“

„Znači, nešto veličine loptice za golf?“

„Može biti da je tako nešto.“

„Da li je bilo oštro? Da li je bilo teško?“

„Sve se odigralo veoma brzo.“

„Da li je bilo s predumišljajem? Ili je u pitanju zavera?“

„Postavljaju se mnoga takva pitanja.“

Pravi se logo: *Terorizam u Čikagu*. On se stvori na mestu pored vođiteljevog uha i leprša kao zastava na vetru. Vesti prikazuju kartu Grant parka na ogromnom tač-skrin televizoru u nečemu što je postalo opšte mesto savremenog emitovanja vesti: neko na televiziji komunicira posredstvom drugog televizora, stojeći ispred televizora i upravljajući ekranom tako što ga uštine rukama pa povećava ili smanjuje sliku u supervisokoj definiciji. Sve to izgleda baš gotivno.

Dok čekaju da na videlo isplivaju nove informacije, oni raspravljaju hoće li taj događaj doprineti ili naškoditi guvernerovim izgledima da postane predsednik. Zaključuju da će doprineti, budući da mu je ime prilično slabo poznato van kruga mahnitih konzervativnih evangelističkih pristalica kojima se jednostavno izrazito dopada šta je on uradio u svom mandatu kao guverner Vajominga, gde je odmah zabranio abortus,

naredio da i deca i nastavnici svakog jutra pre Zakletve zastavi javno izgovore Deset zapovesti, proizveo engleski u službeni i jedini dozvoljeni jezik Vajominga i svakome ko ga ne govori tečno zabranio da bude vlasnik nekretnina. Uz to je dozvolio i nošenje vatrenog oružja u svim rezervatima divljih životinja u državi. I izdao izvršnu naredbu koja zahteva da državni zakon u svim pitanjima potiskuje savezni, a taj se potez, sudeći po stručnjacima za Ustav, svodio na proizvoljno otcepljenje Vajominga od Sjedinjenih Država. Nosio je kaubojske čizme. Konferencije za štampu održavao je na svom stočarskom ranču. Nosio je napunjen pravi-pravcati pištolj, revolver koji mu je visio u kožnoj futroli na kuku.

Po isteku svog jedinog guvernerskog mandata, izjavio je da se neće kandidovati za ponovni izbor kako bi se usredsredio na nacionalne prioritete, iz čega su mediji prirodno zaključili da će se kandidovati za predsednika. Usavršio je svojevrstan propovedničko-kaubojski patos i antielitistički populizam i naišao na prijemčivu publiku, naročito među konzervativnim belim fizičkim radnicima koji su zbog trenutne ekonomske krize ostali bez posla. Doseljenike koji Amerikancima uzimaju posao poredio je s kojotima koji ubijaju stoku, a kada je to radio, *kojote* je upadljivo izgovarao s dva sloga: *kaj-ots*.¹ U Vašington je umetao glas *r* tako da je on postajao *Varšington*.² Govorio je *lipsao* umesto *umoran*. Govorio je *žot* umesto *žut* i *pootok* umesto *potok*.

Njegovi pobornici su tvrdili da tako naprosto govore obični ljudi iz Vajominga koji nisu pripadnici elite.

Njegovi potcenjivači su rado ukazivali da je, budući da su sudovi poništili gotovo sve njegove vajominške inicijative, njegov zakonodavni rekord praktično nula. Ništa od toga kao da nije smetalo ljudima koji su i dalje plaćali petsto dolara po

¹ Engl.: *coyotes* – ispravna množina bila bi *kajotis*. (Prim. prev.)

² Igra reči: *Warshington* – od *war* (rat). (Prim. prev.)

tanjiru na njegovim priredbama za prikupljanje novca (koje je, uzgred budi rečeno, zvaao „klopažama“), deset hiljada dolara honorara za njegova predavanja i trideset dolara za njegovu knjigu u tvrdom povezu, *Srce pravog Amerikanca*, i tako mu punili „ratnu blagajnu“, kako su novinari voleli da je zovu, za „buduću predsedničku kandidaturu, možda“.

A sada je guverner napadnut, mada izgleda da niko ne zna ni kako je napadnut, ni čime je napadnut i ko ga je napao, niti da li je u napadu povređen. Voditelji vesti nagađaju kakva je povreda mogla da nastane u slučaju da ga je pravo u oko pogodio kliker ili kuglični ležaj u velikoj brzini. O tome govore dobrih deset minuta, s dijagramima koji pokazuju kako mala masa koja putuje približnom brzinom od sto kilometara na sat može da probije tečnu opnu oka. Kada se ta tema iscrpi, prave pauzu za reklame. Promovišu svoj predstojeći dokumentarac o jedanaestom septembru: *Dan terorizma, decenija rata*. Čekaju.

Onda se dogodi nešto što spasava vesti od dokolice u koju su zapale: ponovo se pojavljuje voditelj, koji saopštava da je čitav čudnovati događaj zabeležio jedan očevidac, na video-snimku koji je upravo objavio onlajn.

I tako, evo snimka koji će se sledeće sedmice nekoliko hiljada puta prikazivati na televiziji, koji će pribitati milione pristupa i postati treći najgledaniji klip na internetu, posle novog spota tinejdžerske pop pevačke senzacije Moli Miler za njen singl „Moraš da predstavljaš“ i kućnog snimka detenceta koje se smeje dok se ne preturi. Evo šta se dogodi:

Snimak počinje belinom i vetrom, zvukom vetra što duva po otkrivenom mikrofону, zatim mikrofón pipaju i pritiskaju prsti, proizvođeći zvukove nalik šuštanju morske školjke, dok kamera prilagođava blendu vedrom danu a belina prerasta u plavo nebo i nešto nejasno, neizoštreno i zelenkasto što je po svoj prilici trava, da bi se zatim začuo glas, muški, bučan i odveć blizu mikrofónu: „Je l’ uključena? Ne znam da li je uključena.“

Slika se izoštrava baš kada čovek uperi kameru sebi u noge. On razdraženo i kivno pita: „Da li je ovo uopšte uključeno? Po čemu znaš?“ A onda neki ženski glas, mirniji, milozvučan, stalozhen, kaže: „Pogledaš pozadi. Šta piše pozadi?“ A njen muž ili dečko ili šta god da je, koji ne može a da ne mrda sliku, kaže: „Hoćeš li mi samo pomoći?“, svaljujući tako napadno krivicu na nju i stavljajući joj do znanja da je za sve njegove muke s kamerom odgovorna ona. Sve to vreme snimak je nemiran, vrtoglav krupni kadar čovekovih patika. One su pune, bele i duboke. Izrazito bele i naizgled nove. On kao da stoji na stolu za piknik. „Šta piše pozadi?“, pita žena.

„Gde? Gde pozadi?“

„Na ekranu.“

„Znam *to*“, kaže on. „Gde na ekranu?“

„U donjem desnom uglu“, odvraća ona sasvim smireno. „Šta piše?“

„Piše *R*.“

„To znači da snima. Uključena je.“

„To je glupo“, kaže on. „Zašto ne piše *Uključeno*?“

Slika poskoči s njegovih patika na nešto što liči na gomilu ljudi na srednjoj udaljenosti.

„Eno ga! Vidi! To je on! Eno ga!“, viče čovek. On upire kameru napred i, kada mu konačno pođe za rukom da je primiri, na slici se, tridesetak metara odatle, pojavljuje Šeldon Paker, okružen službenicima i obezbeđenjem kampanje. Prisutna je nevelika gomila sveta. Ljudi u prednjem planu odjednom primećuju da se nešto zbiva, da je u blizini neko poznat. Snimatelj sada viče: „Guverneru! Guverneru! Guverneru! Guverneru! Guverneru! Guverneru! Guverneru!“ Slika opet počinje da podrhtava, verovatno zato što tip maše ili skače, ili i jedno i drugo.

„Kako se zumira na ovome?“, pita on.

„Pritisneš *zum*“, kaže žena. Tada kamera počinje da zumira, zbog čega nastaju dodatni problemi u vezi sa izoštravanjem i ekspozicijom. U stvari, snimak je upotrebljiv za televiziju samo

zato što muškarac nakon izvesnog vremena preda kameru svojoj partnerki, rekavši: „Evo, hoćeš li je samo uzeti?“ On požuri da se rukuje s guvernerom.

Kasnije će sve to brbljanje biti isečeno u montaži, tako da će klip koji će se stotinama puta ponavljati na televiziji početi tu, od pauze, dok vesti crvenim kružićem obeležavaju neku ženu što sedi na klupi u parku na desnoj strani ekrana. „Izgleda da je ovo počinilac“, kaže voditelj. Žena je seda, stara šezdesetak godina, sedi i čita knjigu, ni po čemu neobična, ispunjava kadar nalik statisti u filmu. Na sebi ima potkošulju i svetloplavu košulju, i helanke naizgled rastegljive i nadahnute jogom. Kratka razbarušena kosa pada joj na čelo u malenim šiljcima. Kao da poseduje čvrstinu sportiste – mršava je ali i mišićava. Zapaža šta se događa oko nje. Vidi kako guverner prilazi pa zatvara knjigu, ustaje i gleda. Nalazi se na ivici kadra, gde naoko pokušava da odluči šta joj je činiti. Podbočila se. Grize unutrašnju stranu obraza. Izgleda kao da vaga mogućnosti. Njeno držanje kao da pita: *Da li?*

Zatim, hitro, kreće prema guverneru. Knjigu je ostavila na klupi i hoda krupnim korakom, poput ljudi s periferije koji obilaze krugove oko tržnog centra. S tim što su njoj ruke kruto na bokovima, stegnutih pesnica. Guverneru prilazi toliko da može da dobaci do njega a, u tom trenutku, na njenu sreću, rulja se razdvaja, tako da iz ugla našeg snimatelja postoji čista linija pogleda od te žene do guvernera. Žena stoji na šljunčanoj stazi, gleda dole, saginje se i zahvata šaku kamenčića. Tako naoružana, vikne – i to je vrlo razgovetno, pošto vetar zamre upravo u tom trenutku a gomila kao da utihne, maltene kao da svi znaju da će se to odigrati pa svako čini šta može kako bi se događaj uspešno zabeležio – vikne: „Svinjo!“ I kreće da ga gađa kamenčićima.

Isprva nastaje samo zbrka dok se ljudi okreću da vide odakle vika dopire, ili se trzaju i sklanjaju dok ih pogađa kamenje. A onda žena zahvata novu šaku kamenčića i baca ih, zahvata i

baca i zahvata i baca, nalik detetu u beskompromisnom ratu grudvama. To malo naroda beži u zaklon, majke štite deci lice, a guverner se presamićuje, rukom prekrivajući desno oko. Žena i dalje gađa kamenjem dok do nje ne stigne guvernerovo obezbeđenje i ne obori je na zemlju. Ili je baš i ne *obore*, već je pre zagrlje pa se skljojaju na tlo, kao iscrpljeni rvači.

I to je sve. Ceo snimak traje manje od jednog minuta. Nakon njegovog emitovanja, brzo postaju dostupne izvesne činjenice. Objavljuje se ženino ime: Fej Andresen-Anderson, koje svi na vestima greškom izgovaraju kao „Anderson-Anderson“, povlačeći paralele s drugim ozloglašanim dvostrukim prezimenima, pre svega sa Sirhanom Sirhanom.³ Brzo se saznaje da je ona pomoćnica za nastavu u jednoj tamošnjoj osnovnoj školi, što izvesnim kritički nastrojenim poznavaočima daje za pravo kada tvrde kako to pokazuje da je vlast nad državnom prosvetom preuzeo radikalni liberalni program. Naslov se ažurira u GUV. PAKERA NAPALA NASTAVNICA! i takav ostaje oko sat vremena, dok neko ne uspe da pronađe fotografiju koja tu ženu navodno prikazuje kako prisustvuje nekom protestu iz 1968. Na fotografiji, ona sedi na livadi s hiljadama drugih, u ogromnoj maglovitoj masi ljudi od kojih mnogi drže ručno pravljen transparente ili natpise, a jedan od njih visoko maše američkom zastavom. Žena pospano gleda fotografa iza velikih okruglih naočara. Naginje se nadesno kao da se možda naslanja na nekoga ko je zamalo van kadra – vidi mu se samo rame. Njoj sleva, neka dugokosa žena u vijetnamci preteći netremice gleda u foto-aparat preko srebrnih pilotskih naočara za sunce.

Naslov se menja u GUV. PAKERA NAPALA RADIKALKA IZ ŠEZDESETIH!

I kao da priča već nije dovoljno sočna, pred kraj radnog dana događaju se još dve stvari koje će je lansirati u stratosferu,

³ Sirhan Bishara Sirhan (1944–) – atentator na američkog senatora Roberta F. Kenedija. (Prim. prev.)

kada je reč o kancelarijskim razgovorima. Prvo stiže izveštaj da je guverner Paker podvrgnut hitnoj operaciji očne jabučice. Drugo, neko iskopava policijsku fotografiju koja pokazuje da je žena uhapšena 1968. – iako nikada nije zvanično ni optužena ni osuđena – zbog *prostitucije*.

To je naprosto previše. Kako jedan jedini naslov može da pribere sve te čudesne pojedinosti? RADIKALNA HIPI NASTAVNICA I NEKADAŠNJA PROSTITUTKA OSLEPI-LA GUV. PAKERA U OŠTROM NAPADU!

Vesti iznova i iznova puštaju onaj deo snimka na kome je guverner pogođen. Uvećavaju ga tako da je sav pikselizovan i zrnast u valjanom pokušaju da svima pokažu tačan trenutak kada mu oštar komad šljunka tresne u rožnjaču. Stručnjaci raspravljaju o značenju napada i tome predstavlja li on pretnju po demokratiju. Neki govore da je žena terorista, drugi kažu kako je to pokazatelj koliko nam se politički diskurs srozao, treći da je guverner manje-više sâm to tražio bezobzirnim zalaganjem za oružje. Prave se poređenja s pokretima *Veder andergrund*⁴ i *Crni panteri*. Nacionalni streljački savez izdaje saopštenje u kojem kaže da do napada ne bi ni došlo da je guverner Paker nosio revolver. Za to vreme, ljudi koji rade za pisačim stolovima iza TV voditelja trenutno ne izgledaju ništa vredniji niti manje vredni nego ranije.

U roku od oko četrdeset pet minuta neki domišljati reklamopisac smišlja frazu „Pakerov ataker“, koju odmah usvajaju sve televizijske mreže i ugrađuju je u posebne logotipe koje prave za izveštavanje.

Samu ženu drže u nekom zatvoru u centru grada gde čeka podizanje optužnice i nije dostupna za komentar. Bez njenog objašnjenja, narativ dana se oblikuje kada se mišljenja i pretpostavke spoje sa nekoliko činjenica kako bi se stvorila priča

⁴ Weather Underground Organization – američka militantna radikalna levičarska organizacija. (Prim. prev.)

koja se ljudima ustaljuje u glavi: žena je nekadašnji hipik i trenutna liberalna radikalka koja guvernera toliko mrzi da je smišljeno čekala da ga mučki napadne.

S tim što u toj teoriji postoji očigledna logička rupa, naime da je guvernerova šetnja kroz park bila improvizovan potez za koji nije znalo čak ni njegovo obezbeđenje. Otud žena nije mogla da zna da on nailazi, pa nije mogla ni da ga čeka u zasedi. Međutim, ta nedoslednost se gubi u senzacionalnijim vestima i uopšte se do kraja ne istražuje.

2.

PROFESOR SAMJUEL ANDERSON SEDI u mraku svoje kancelarijice na univerzitetu, lica osvetljenog sivim sjajem ekrana monitora. Na prozore je navukao zavese. Otvor ispod vrata zapuštao je peškirom. Da ga noćni domar ne bi uznemiravao, kantu za đubre izneo je u hodnik. Stavio je slušalice, da ga niko ne čuje šta radi.

Loguje se. Stiže na uvodni ekran igre s poznatom slikom na kojoj su orci i vilenjaci upleteni u borbi. Čuje muziku punu limenih instrumenata, pobjedničku, snažnu i borbenu. Ukucava lozinku još zapetljaniju i složeniju od lozinke za svoj bankovni račun. I dok ulazi u *Svet vilobega*, on ne ulazi kao asistent za engleski jezik Samjuel Anderson, već kao Dodžer, lopov iz roda vilenjaka, i obuzima ga osećanje veoma nalik osećanju povratka kući. Povratak kući posle dugog dana kod nekoga kome je drago što si se vratio osećanje je zbog koga ostaje ulogovan i igra više od četrdeset sati nedeljno, spremajući se za ovakav prepad, kada se okupi s bezimenim onlajn prijateljima pa zajedno idu da ubiju nešto veliko i smrtonosno.

Večeras je u pitanju zmaj.

Loguju se iz podruma, kancelarija, slabo osvetljenih soba za razonodu, iz odeljaka i s radnih mesta, iz javnih biblioteka,

soba u studentskim domovima, gostinskih soba, s laptopâ na kuhinjskim stolovima, s računara koji vrelo zuje, škljocaju i pucketaju kao da se negde u njihovom plastičnom kućištu prži nešto za jelo. Stave slušalice s mikrofonom pa se uloguju i otelotvore u svetu igre i ponovo su zajedno, isto kao svake srede, petka i subote uveče proteklih nekoliko godina. Bezmalob svi žive u Čikagu ili vrlo blizu Čikaga. Server za igru na kome igraju – jedan od hiljada širom sveta – nalazi se u nekadašnjem skladištu nekog prerađivača mesa na čikaškom Saut sajdu, a zbog teškoća vezanih za kašnjenje i latenciju, *Vilobeg* te uvek smešta na server najbliži tvojoj lokaciji. Tako da su svi praktično susedi, mada se u stvarnosti nikada nisu sreli.

„De si, Dodžeru!“, kaže neko kada se Samjuel uloguje.

De si, otpozdravlja on napismeno. Tamo nikada ne govori. Oni misle da ne govori zato što nema mikrofona. Istina je da on ima mikrofona, ali se plaši da bi, bude li govorio za vreme tih prepada, neki kolega u prolazu hodnikom mogao da ga čuje kako govori o zmajevima. Tako da gilda o njemu zapravo ne zna ništa osim da nikada ne propušta prepad i da je skloniji pisanju celih reči nego korišćenju prihvaćenih internet skraćenica. On će zaista napisati „odmah se vraćam“ umesto uobičajenijeg „osv“. Napišaće „odsutan od tastature“ pre nego „oot“. Ljudi nisu sigurni zašto on istrajava u tom obrnutom anahronizmu. Misle da ime Dodžer ima nekakve veze s bejzbolom,⁵ ali ono se u stvari odnosi na Dikensa.⁶ Zbog toga što niko ne kapira odakle ime potiče, Samjuel se oseća pametnim i nadmoćnim, što mu treba kao protivteža stidu jer toliko vremena provodi u igranju igre koju igraju i dvanaestogodišnjaci.

Samjuel se trudi da sebe podseća kako to rade i milioni drugih. Na svim kontinentima. Dvadeset četiri sata dnevno. U

⁵ Po njujorškom bejzbol klubu. (Prim. prev.)

⁶ Artful Dodger (Vrdalama Prepredenjaković) jeste lik iz *Olivera Twista*. (Prim. prev.)

bilo kom datom trenutku, broj ljudi koji igraju *Svet vilobega* jednak je broju stanovnika grada približne veličine Pariza, razmišlja on, ponekad, kada oseti kako se u sebi cepa jer mu je život tako ispao.

Da igra *Vilobeg* nikada ne govori nikome u stvarnom svetu, između ostalog zato što bi neko mogao da ga pita šta je cilj igre. I šta bi on mogao da kaže? *Da kolješ zmajeve i ubijaš orke.*

Ili možeš da igraš kao ork, u kom je slučaju cilj da kolješ zmajeve i ubijaš vilenjake.

Ali to je to, to je temelj, glavna premisa, taj osnovni jin i jang.

Počeo je kao vilenjak prvog stepena i uznapredovao do vilenjaka devedesetog stepena, za šta mu je trebalo približno deset meseci. Uspjut je imao pustolovine. Putovao je kontinentima. Upoznavao je ljude. Završavao je potrage. Onda, na devedesetom stepenu, pronašao je gildu pa se udružio s novim ortacima da ubija zmajeve i demone i pogotovo orke. Pobio je tolike orke. A kada ubode orka u neko važno mesto kao što je vrat ili glava ili srce, igra sevne *PRESUDAN UDARAC!* i začuje se neki slabašan zvuk, mali orkovski krik straha. Zavoleo je taj zvuk. Balavi na njega. Njegov lik spada u red lopova, što znači da mu u osobite sposobnosti spadaju džeparenje, pravljenje bombi i nevidljivost, a jedan od omiljenih štosova mu je da se ušunja na područje koje vrvi od orka i podmetne dinamit na put da se orci prevezu preko njega i poginu. Zatim opljačka tela svojih neprijatelja i sakupi njihovo oružje, novac i odeću, pa ih ostavi gole, poražene i mrtve.

Zašto mu je to postalo tako primamljivo, nije sasvim siguran.

Večeras će protiv jednog zmaja biti dvadeset naoružanih vilenjaka u oklopima, jer reč je o veoma velikom zmaju. Sa zubima ostrim kao žilet. Koji pritom bljuje vatru. I prekriven je krljuštima debelim kao lim, što oni mogu da vide ako im je grafička kartica dovoljno dobra. Zmaj naizgled spava. Sklupčao se kao mačka na podu svoje magmom bogate jazbine, koja se, prirodno, nalazi u izdubljenom vulkanu. Tavanica jazbine je

dovoljno visoko da zmaju omogući dugotrajan let, pošto će se on u drugoj fazi bitke vinuti u vazduh, kružiti iznad njih i ispaljivati im vatrene bombe na glave. To će im biti četvrti put kako pokušavaju da ga ubiju; nikada nisu dospeli dalje od druge faze. Žele da ga ubiju zato što zmaj u dnu jazbine čuva hrpu blaga, oružja i oklopa, a pljačka svega toga biće slatka u poređenju s ratovanjem protiv orkâ. Tik ispod stenovite površine tla plamte žile jarkocrvene magme. One će popucati u trećoj i poslednjoj fazi bitke, fazi koju još nisu videli jer jednostavno ne mogu da savladaju to izbegavanje vatrenih kugli.

„Jeste li svi pogledali snimke koje sam poslao?“, pita vođa prepada, ratnik iz roda vilenjaka po imenu Pounidž.⁷ Nekoliko igračkih avatara klima glavom. On im je mejlom poslao uputstva kako da pobeđe tog zmaja. Pounidž je želeo da obrate pažnju kako da savladaju drugu fazu, za koju je fora, kako se čini, da ne prestaju da se kreću i da izbegavaju da se zbijaju.

IDEMO!!!, piše Aksmen,⁸ čiji avatar trenutno nasuvo kreše kameni zid. Nekoliko vilenjaka igra u mestu dok im Pounidž opet objašnjava borbu.

Samjuel *Vilobeg* igra na računaru u svojoj kancelariji zbog brže internet veze, što u ovakvom prepadu obično može da mu, za do dva odsto, poveća učinak nanесene štete, osim ako, usled količine saobraćaja, nema poteškoća s propusnim opsegom, kao kada se studenti prijavljuju za nastavu. On predaje književnost na malom univerzitetu severozapadno od Čikaga, u predgrađu gde se svi veliki auto-putevi razdvajaju i završavaju divovskim samoposlugama, parkinzima korporativnih kancelarija i drumovima sa tri trake, zagušenim vozilima što ih voze roditelji koji decu šalju u Samjuelovu školu.

⁷ Engl: Pwnage – od glagola *pwn* (nastalog namernim pogrešnim pisanjem glagola *own*, budući da su *p* i *o* susedna slova na tastaturi), koji u žargonu, kao i glagol *own* u tom smislu, znači potpuno poraziti, razbiti, naročito u video-igri, tako da bi Pwnage bio npr. Razbijač. (Prim. prev.)

⁸ Engl.: Axman – Sekiraš. (Prim. prev.)

Decu kao što je Lora Potsdam – plavuša, neznatno pegava, aljkavo obučena u majice bez rukava s logotipima i šortseve s različitim rečima napisanim preko dupeta – koja studira poslovni marketing i komunikacije i koja se, baš danas, pojavila na Samjuelovom Uvodu u književnost, predala mu plagirani sastav i smesta ga pitala sme li da ide.

„Ako ćemo imati test“, reče ona, „onda neću da idem. Ali ako nećemo imati test, onda stvarno moram da idem.“

„Da li je nešto hitno?“, upita Samjuel.

„Ne. Samo ne želim da ostanem bez nekih bodova. Radimo li danas nešto što donosi bodove?“

„Raspravljamo o štivu. Informacije će te verovatno zanimati.“

„Ali donosi li to *bodove*?“

„Pretpostavljam da ne.“

„Dobro, onda stvarno moram da idem.“

Čitali su *Hamleta*, i Samjuel je iz iskustva znao da će danas biti mučenje. Studenti će biti iznureni, iscrpljeni od tog silnog bavljenja jezikom. Sastav koji im je zadao da napišu ticao se prepoznavanja logičkih grešaka u Hamletovom razmišljanju, za šta je čak i sâm morao da prizna da je svojevrsna besmislena vežba. Pitaće ga zašto to moraju da rade, da čitaju tu staru dramu. Pitaće: *Kada će nam ovo uopšte zatrebati u stvarnom životu?*

Nije se radovao tom predavanju.

U takvim trenucima Samjuel razmišlja kako je nekada bio prilično veliki baja. Kada je imao dvadeset četiri godine, jedan časopis mu je objavio priču. I to ne tek bilo koji časopis, već najpoznatiji. Radili su posebno izdanje o mladim piscima. Nazvali su ga „Pet ispod dvadeset pet“. „Sledeći naraštaj velikih američkih autora“. Jedan od njih bio je i on. To je bilo prvo što je ikada objavio. Kako se ispostavilo, bilo je i jedino. Objavili su mu fotografiju, biografiju i njegovu veliku književnost. Sutradan je primio pedesetak poziva od budžovana iz knjiškog sveta. Tražili su mu još dela. On nije imao više dela. Njih to nije zanimalo. Potpisao je ugovor i dobio mnogo novca za knjigu

koju nije bio ni napisao. To je bilo pre deset godina, pre trenutnog turobnog finansijskog stanja u Americi, pre nego što su krize na tržištu nekretnina i u bankarstvu ostavile svetsku ekonomiju prilično skrhanu. Samjuelu se ponekad javlja da mu je karijera išla približno istom putanjom kao svetske finansije: kada se sada osvrne, bezbrižno vreme iz leta 2001. liči mu na prijatnu i neobičnu maštariju.

IDEMOOOOOOOOO!!!, ponovo piše Aksmen. Prestao je da kreše zid pećine i sada skače u mestu. Samjuel se misli: prvi srednje, žalosno bubuljičav, poremećaj hiperaktivnosti, verovatno će se jednog dana naći na mom Uvodu u književnost.

„Kako vam se činio *Hamlet*?“, upitao je Samjuel danas studente nakon Lorinog odlaska.

Stenjanje. Mrštenje. Tip što sedi pozadi podigao je visoko ruke da pokaže palčeve nalik kukama za meso uperene nadole. „Bez veze“, reče.

„Nije imao nikakvog smisla“, reče neko drugi.

„Predugačak je“, reče neko treći.

„Baš predugačak.“

Samjuel je studentima postavljao pitanja za koja se nadao da će podstaći bilo kakav razgovor: Mislite li da je duh stvarna pojava ili da se Hamletu priviđa? Zašto mislite da se Gertruda tako brzo preudala? Smatrate li da je Klaudije lupež ili da je Hamlet samo ogorčen? I tako dalje. Ništa. Nikakve reakcije. Oni su belo blenuli sebi u krilo, ili u računar. Većito blenu u računare. Samjuel nad računarima nema nikakvu vlast, ne može da ih isključi. Svaka učionica opremljena je računarima na svakom bogovetnom mestu, čime se škola hvališe u svim reklamnim materijalima koji se šalju roditeljima: *Umreženi univerzitet! Studente spremamo za dvadeset prvi vek!* Ali Samjuelu se čini kako ih škola sprema samo za to da sede, čute kao zaliveni i foliraju kako uče. Da se prave usredsređeni kada zapravo proveravaju sportske rezultate ili elektronsku poštu ili gledaju video-snimke ili se zablesave. A kada porazmisli o

tome, zaključuje da je to možda i najvažnija lekcija koju škola može da ih nauči o radnom mestu u Americi: kako mirno sedeti za pisaćim stolom, surfovati internetom i ne poludeti.

„Koliko vas je pročitao celu dramu?“, upitao je Samjuel, a od dvadeset petoro ljudi u prostoriji, ruke je diglo svega četvoro. A i oni su ih digli polako, snebivljivo, stideći se što su izvršili zadati zadatak. Ostali kao da su mu prebacivali – prezrivih pogleda, tela pokrivenih da mu stave do znanja kako se neviđeno dosađuju. Kao da *njega* okrivljuju za svoju bezvoljnost. Da im samo nije zadao nešto tako glupo, ne bi izbegli to da urade.

„Krećemo“, kaže Pounidž, koji sada sprinta prema zmaju, sa ogromnom sekirom u ruci. Ostali u grupi za prepad idu za njim i mahnito kliču, približno podražavajući filmove koje su gledali o srednjovekovnim ratovima.

Treba napomenuti da je Pounidž genije za *Vilobeg*. On je veliki poznavalac video-igara. Upravlja šestoricom vilenjaka od dvadeset prisutnih ovde večeras. Ima čitavo selo likova između kojih može da bira – tako što ih spaja i sparuje u zavisnosti od bitke – povezanih čitavom jednom samoodrživom mikroekonomijom, i mnogima od njih upravlja istovremeno pomoću neverovatno napredne tehnike zvane „multiboksing“, što podrazumeva nekoliko umreženih računara povezanih sa centralnim komandnim mozgom, kojim on upravlja služeći se programiranim manevrima na tastaturi i gejmerskim mišem sa petnaest tastera. Pounidž o igri zna sve što ima da se zna. Tajne *Vilobega* kao da je usvojio poput drveta koje se naposletku stopi sa ogradom kraj koje raste. Orke istrebljuje, često im pogubni udarac zadajući uz svoju prepoznatljivu frazu: *Upravo sam ti pounovao njušku, novajlijo!*

U prvoj fazi bitke uglavnom moraju da paze na zmajev rep, koji šiba unaokolo i treska o stenovito tlo. Tako da zmaja svi nemilice udaraju i izbegavaju njegov rep nekoliko minuta,

koliko je potrebno da bi mu se zdravlje spustilo na šezdeset odsto, kada se zmaj vine u vazduh.

„Druga faza“, govori Pounidž smireno, zvučeći kao robot zbog prenosa glasa preko interneta. „Pod vatrom smo. Ne stojte gde ne treba.“

Grupu u prepadu počinju da zasipaju vatrene kugle, i dok mnogim igračima predstavlja izazov da izbegavaju plamen dok i dalje ispunjavaju svoje zmajoboračke dužnosti, Pounidžovi likovi to uspevaju lako, sva šestorica, pomerajući se pokoji klik levo ili desno tako da ih vatra promašuje za nekoliko piksela.

Samjuel se trudi da izbegava plamen, ali trenutno najviše razmišlja o nenajavljenom testu koji je danas dao na predavanju. Posle Lorinog odlaska, i nakon što je postalo jasno da studenti nisu pročitali štivo koje im je zadao, spopalo ga je kazneno raspoloženje. Naložio je studentima da u dvesta pedeset reči napišu tumačenje prvog čina *Hamleta*. Oni su zastenjali. Nije nameravao da im daje iznenadni test, ali zbog nečega u Lorinom stavu ostao je u pasivno-agresivnom duševnom stanju. Ovo je Uvod u književnost, ali njoj je više stalo do *bodova* nego do književnosti. Ne mari za ono čime se predmet bavi; mari samo za valutu. To ga podseća na nekog trgovca s Volstrita koji jednog dana kupuje fjučerse⁹ za kafu a sutradan obveznice s hipotekarnom garancijom. Ono čime se trguje manje je važno nego kako se to nešto meri. Tako Lora rasuđuje, misli samo na ishod, ocenu, jedino što je zanima.

Samjuel im je nekada ispravljao sastave – i to čak crvenom olovkom. Učio ih je razlici između „staviti“ i „stajati“, ili kada se zarez piše ispred „koji“ a kada ne, ili kako se „afekat“ razlikuje od „efekta“, kako se „već“ razlikuje od „nego“. Sve to. Ali onda je jednog dana sipao gorivo na benzinskoj pumpi odmah izvan

⁹ Engl.: *futures* – obaveza da se određena roba ili finansijska aktiva poput žita, zlata ili hartija od vrednosti kupi ili proda određenog dana po unapred određenoj ceni. (Prim. prev.)

univerziteta – zvala se *Očas doš & obaviš* – pa je pogledao tu tablu i zapitao se: *Čemu sve ovo?*

Stvarno, iskreno, za šta će im *Hamlet* ikada biti potreban?

Dao je test i završio čas trideset minuta pre vremena. Bio je umoran. Stajao je pred tom nezainteresovanom gomilom i počinjao da se oseća kao Hamlet u svom prvom monologu: nestvarnim. Želeo je da nestane. Želeo je da mu se meso istopi u rosu. To mu se često događalo u poslednje vreme: osećao se sitnijim od svog tela, kao da mu se duh skupio, u avionima je uvek prepuštao naslone za ruke, na pločnicima se uvek on sklanjao s puta.

To osećanje podudarilo se s njegovom najskorijom pretragom za internet fotografijama Betani – pa dobro, to je bilo previše očigledno da bi se zanemarilo. Pomisli na nju kada god radi nešto zbog čega ga grize savest, što je, ovih dana, otprilike stalno, pošto mu je čitav život nekako priklešten tim slojevima neprobojne krivice. Betani – njegova najveća ljubav, njegov najveći promašaj – koja, koliko on zna, i dalje živi u Njujorku. Violinistkinja koja svira na svim velikim scenama, snima solističke albume, ide na svetske turneje. Kada je gugluje, to je kao da u sebi odvrće ogromnu slavinu. Ne zna zašto se tako kažnjava, svakih nekoliko meseci, gledajući u sitne sate slike na kojima prelepa Betani u večernjim haljinama drži violinu i velike bukete ruža, okružena privrženim obožavaocima u Parizu, Melburnu, Moskvi, Londonu.

Šta bi ona mislila o tome? Razočarala bi se, šta drugo. Pomislila bi da Samjuel uopšte nije odrastao – da je još dečak koji sedi u mraku i igra video-igre. Da je još klinac kakav je bio kada su se prvi put sreli. Samjuel na Betani gleda kao što neki ljudi možda gledaju na Boga. U smislu: *Kako mi Bog sudi?* Samjuel ima istu pobudu, mada je Boga zamenio tim drugim velikim odsustvom: Betani. A katkada, ako previše razmišlja o tome, može da upadne u svojevrсну rupu i onda je to kao da celokupan život doživljava udaljen za jedan korak, kao da ne

upravlja sopstvenim životom nego ocenjuje i procenjuje neki život što je, začudo, nažalost, slučajno njegov.

U igru ga vraćaju psovke ortakâ iz gilde. Vilenjaci ginu velikom brzinom. Zmaj tutnji odozgo dok napadači ispaljuju svu svoju najbolju dalekometnu silu – strele i zrna iz musketa i noževe za bacanje i električne stvarčice što liče na munje i izbijaju iz golih ruku čarobnjakâ.

„Čuvaj se vatre, Dodžeru“, kaže Pounidž, i Samjuel shvata da će upravo biti smrvljen. Skače da se skloni. Vatrena kugla pada blizu njega. Pokazatelj zdravlja prazni mu se gotovo na nulu.

Hvala, piše Samjuel.

I kliče sad kada zmaj sleće i počinje treća faza. Od prvobitnih dvadeset ostaje svega nekoliko napadača: Samjuel i Aksmen i vidar grupe i četiri Pounidžova lika. Do treće faze nisu stigli nikada dotada. To im je najbolji učinak protiv tog zmaja.

Treća faza je manje-više kao prva, s tim što zmaj sada ide svuda unaokolo, otvara žile magme ispod površine tla i odvaljuje ogromne smrtonosne stalaktite sa svoda pećine. Tako se završava većina bitaka s bosovima u *Vilobegu*. To nisu toliko ispiti veštine koliko prepoznavanja obrazaca i multitaskinga: možeš li da izbegavaš lavu koja kulja uvis iz tla i eskiviraš stene što padaju odozgo i paziš na zmajev rep da mu se ne bi našao na putu i ideš za zmajem po njegovoj jazbini da bi ga sve vreme udarao bodežom služeći se vrlo osobenim i složenim desetopoteznim napadom koji ostvaruje maksimalni rezultat štete po sekundi neophodan kako bi se zmaju pokazatelj zdravlja spustio na nulu pre nego što mu se oglasi unutrašnji desetominutni brojač a on uradi nešto što se zove „razjari se“, kada potpuno pomahnita i pobije sve u prostoriji?

Dok je u zanosu igre, Samjuela to obično razgaljuje. Ali odmah posle, čak i ako dobiju bitku, uvek ga obuzima to krajnje razočaranje jer je sve blago koje su osvojili lažno blago, puki digitalni podaci, i jer će im sve oružje i svi oklopi koje su opljačkali pomoći samo na izvesno vreme, jer čim ljudi tog zmaja

počnu da pobeđuju, programeri će uvesti neko novo stvorenje koje je još teže ubiti i koje čuva još bolje blago – ciklus koji se ponavlja unedogled. Ne postoji mogućnost da ikada zaista pobeđe. Nema kraja na vidiku. A besmislenost igre kao da se ponekad otkriva odjednom, kao upravo sada, dok on gleda kako vidar pokušava da održi Pounidža u životu a zmajevo zdravlje mili ka nuli dok Pounidž viče „Napred napred napred napred!“ i oni su na rubu epske pobeđe, pa čak i sada Samjuel razmišlja kako je uistinu u pitanju svega nekolicina usamljenih ljudi koji u mraku kucaju po tastaturi, šaljući električne signale računarskom serveru u užem Čikagu, koji njima zatim šalje paketiće podataka. Sve ostalo – zmaj i njegova jazbina i magma što teče i vilenjaci i njihovi mačevi i njihove čarolije – puko je friziranje, čista fasada.

Zašto sam ja ovde?, pita se on, čak i dok ga zmaj gnječi repom, dok Aksmena probada stalaktit u padu, vidar se pretvara u pepeo u pukotini punoj lave a od vilenjaka ostaje samo Pounidž. Pobeđiće samo ako Pounidž ostane živ. Gilda navija u mikrofone a zmajevo zdravlje odbrojava procenite: četiri odsto, tri odsto, dva odsto...

Čak i sada, tako blizu pobeđe, Samjuel se pita: *Čemu sve ovo?*

Šta ja to radim?

Šta bi pomislila Betani?